

VIDEN I SPIL I FOLKESKOLENS PRAKSIS

Anbefalinger til kommunale forvaltninger og skoler om bedre omsætning af uddannelsesforskning i folkeskolen

---

Forum for
**KOORDINATION
AF UDDANNELSES-
FORSKNING**

INDHOLD

HOVEDKONKLUSIONER

DET VED VI OM SPREDNING AF DANSK UDDANNELSESFORSKNING **SIDE 4**

ANBEFALING 1

STYRK VIDENSKULTUREN I FOLKESKOLEN **SIDE 6**

ANBEFALING 2

INTENSIVER SAMARBEJDET PÅ TVÆRS **SIDE 11**

ANBEFALING 3

SKAB BEDRE RAMMER FOR PRAKSISNÆR FORSKNING **SIDE 14**

ANBEFALING 4

MÅLRET KOMMUNIKATIONEN TIL PRAKSIS **SIDE 16**

ANALYSENS AFSÆT

Forum for Koordination af Uddannelsesforskning har i første halvår af 2015 fået gennemført en analyse om spredningen af dansk forsknings- og udviklingsviden med relevans for grundskolen. Analysen er udarbejdet af Rambøll Management Consulting.

Vidensspredningsanalysen er baseret på et stort kvantitativt og kvalitativt datamateriale. Det omfatter en heldækkende spørgeskemaundersøgelse blandt vidensproducenter, repræsentative spørgeskemaundersøgelser med skoleledere og pædagogiske personale samt omkring 100 interviews med forskere, undervisere på professionshøjskoler, kommunale fagdirektører og skolechefer, skoleledere, lærere, interesseorganisationer, forlag m.fl.

Med afsæt i analysen har forummet drøftet analysens resultater og konklusioner. Analysen identificerer en række udfordringer i relation til spredningen af dansk

uddannelsesforskning. Som svar herpå præsenterer forummet i denne publikation sine anbefalinger til, hvordan forsknings- og uddannelsesinstitutioner og kommuner sammen kan fremme forskningsformidling, bearbejdning og anvendelse.

Anbefalingerne præsenteres i to publikationer, hvoraf denne er den ene. Den anden publikation er målrettet universiteter, professionshøjskoler, sektorforskningsinstitutioner.

Forummets samlede opsummering og anbefalinger findes på <http://ufm.dk/uddannelse-og-institutioner/rad-naevn-og-udvalg/forum-for-koordination-af-uddannelsesforskning>

Her findes også Rambølls analyse om vidensspredning.

FORORD

Viden er afgørende for en god folkeskole, hvor eleverne trives og bliver så dygtige, de kan. Derfor skal dansk uddannelsesforskning være relevant og af høj kvalitet. Folkeskolereformen har skabt en forøget efterspørgsel efter praksisnær uddannelsesforskning, der kan inspirere og understøtte udvikling af skolens pædagogiske praksis. Der er i landets kommuner og skoler en voksende interesse for robust viden, som kan bringes i spil i folkeskolen. Det er meget positivt.

En forudsætning for, at viden deles og anvendes af folkeskolens ledere og pædagogiske personale er imidlertid, at viden er tilgængelig, orienteret mod praksis og let at omsætte. Det er en kompleks proces, som vi ikke lykkes godt nok med i dag.

Forum for Koordination af Uddannelsesforskning vil med denne publikation til kommunale forvaltninger, skoleledelser og andre interesserede give sit bud på, hvordan kommunale ledere kan bidrage til at styrke videnskulturen i folkeskolen. Landets kommuner har desuden en vigtig rolle, når det handler om at skabe et tættere samarbejde mellem skoleforskere og praktikere, fremme den praksisnære forskning og formidlingen heraf. Det er forummets vurdering, at det er en væsentlig samfundsopgave og fælles forpligtelse for de mange statslige og kommunale, offentlige og private aktører at skabe velfungerende samarbejde om udvikling og spredning af praksisnær uddannelsesforskning i Danmark.

De anbefalinger, som forummet præsenterer i denne publikation tager afsæt i en grundig analyse af spredningen af dansk forsknings- og udviklingsviden med relevans for grundskolen. Formålet med publikationen er både at formidle væsentlige indsigter og konklusioner fra analysen samt at præsentere forummets overvejelser og anbefalinger. Det er forummets håb, at både analyse og anbefalinger kan bidrage til en konstruktiv og handlingsorienteret debat om, hvordan vi skaber de forandringer, der skal til for at styrke den praksisnære uddannelsesforskning, og hvordan vi sikrer, at relevant viden omsættes til en ændret ledelses- og undervisningspraksis til gavn for skoleelever i hele landet.

Inge Mærkedahl
Formand for Forum for Koordination af
Uddannelsesforskning

DET VED VI OM SPREDNINGEN AF DANSK UDDANNELSESFORSKNING HOVEDKONKLUSIONER

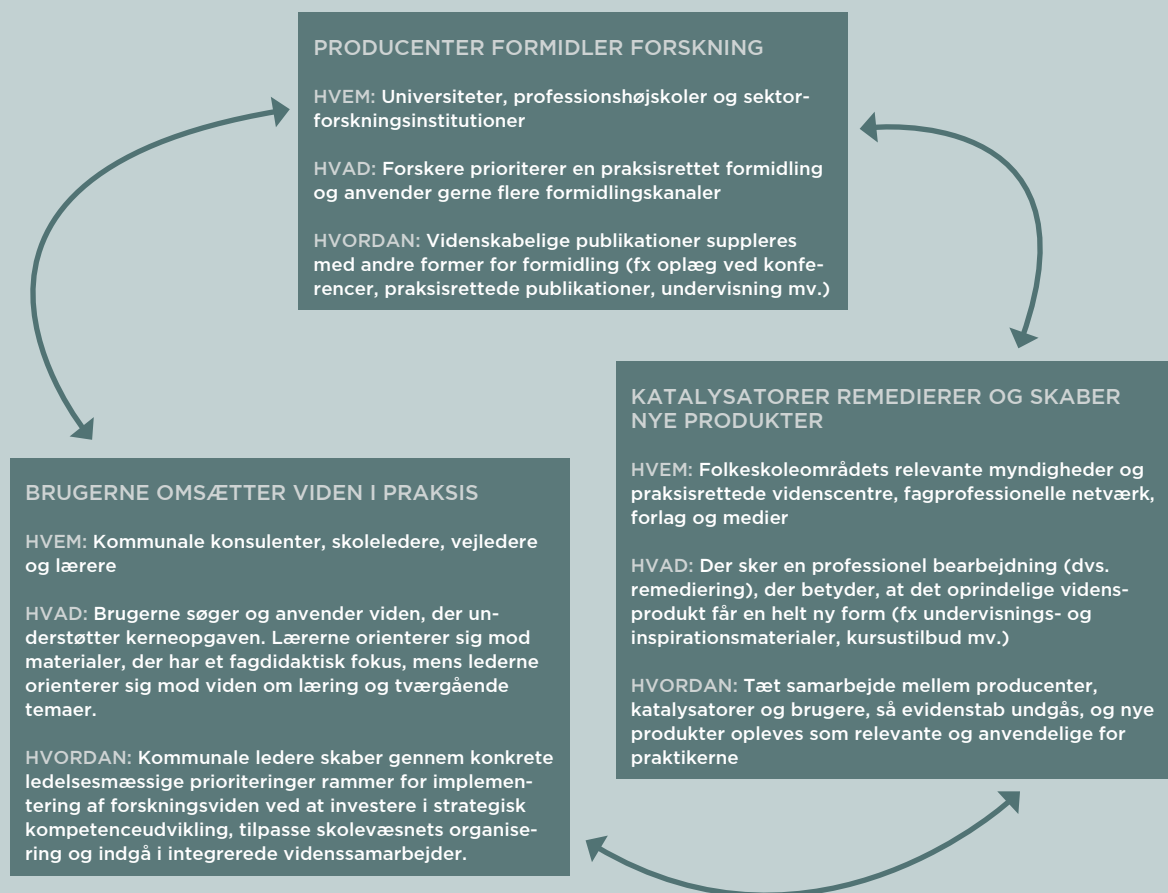
Hvordan og i hvilket omfang spredtes dansk uddannelsesforskning mellem forskere og praktikere, og hvilke faktorer påvirker vidensspredningspraksis? Dette er de to hovedspørgsmål, som vidensspredningsanalysen besvarer.

Succesfuld vidensspredning forekommer sjældent

Vidensspredningsanalysen viser konkrete eksempler på, hvordan uddannelsesforskning kan spredes effektivt mellem forskere og skolens ledere og pædagogisk personale. Succesfuld spredning af uddannelsesforskning er ofte en langvarig proces, hvor viden går igennem mange led og omformes på vejen fra forskning til praksis. I en effektiv vidensspredningsproces indgår typisk uddannelses- og forskningsin-

stitutioner, ministerier, videnscentre, medier, forlag og kommuner i vidensudvekslende relationer, hvor aktørerne i samarbejde bidrager til at få forskning formidlet, bearbejdet og omsat i skolernes praksis. Som det fremgår af figuren varetager vidensaktørerne forskellige centrale roller og opgaver i processen.

VIDENSNETVÆRKETS AKTØRER

Analysen viser samtidig, at de succesfulde vidensspredningsprocesser er sjældne. Omfanget af spredningen af dansk uddannelsesforskning er begrænset og foregår i vid udstrækning i lukkede cirkler, hvor producenter og brugere af viden kun sjældent har direkte kontakt. Mest almindeligt er det, at vidensproducenterne deler viden internt og med andre forskningsmiljøer, mens skoleledere oftest deler viden med andre skoleledere eller med det pædagogiske personale på skolen.

Der optræder forskellige katalysatorer i feltet mellem producent og bruger. Medierne spiller en væsentlig rolle og udveksler hyppigt viden med både producenter og brugere. For de øvrige katalysatorer er der ikke samme balance i vidensudvekslingen. Producenter deler således sjældent viden med de katalysatorer, som forvaltninger, skoleledere og lærere orienterer sig mod, og skolens aktører søger kun i begrænset omfang ny viden dér, hvor producenterne formidler den.

Faktorer, der påvirker den eksisterende vidensspredningspraksis

Uddannelsesforskningen er i vækst i Danmark, men kun få vidensproducenter har en strategi for forskningsformidling. Samtidig oplever forskerne, at der er få incitamenter til at prioritere praksisrettet formidling. Formidlingspraksis baserer sig derfor i høj grad på den enkelte forskers individuelle interesser og kompetencer. Generelt er formidlingen ofte skriftlig og målrettet videnskabelige tidsskrifter. Det harmonerer dårligt med brugernes vidensbehov, der er kendetegnet ved et fokus på anvendelse og en præference for mundtligt formidlet viden.

Stor afstand og manglende samarbejde mellem producenter og brugere af viden udgør en anden stor barriere for udveksling af viden. Uddannelses- og forskningsinstitutionerne får sjældent input fra skolens aktører. Kendskabet til praktikernes konkrete vidensbehov og relevante problemstillinger i skolernes pædagogiske praksis er dermed begrænset. Det hæmmer mulighederne for at målrette vidensproduktionen, og brugerne oplever ofte, at danske vidensprodukter hverken er relevante eller anvendelige i skolernes virkelighed.

Vidensproduktionen foregår desuden i spredte forsknings- og udviklingsmiljøer, og de mange offentlige aktører koordinerer kun i begrænset omfang de opgaver, som en effektiv vidensspredning fordrer. Ansvar for praksisrettet formidling og bearbejdning varetages i vidt omfang af private aktører (forlag, medier og læringsportaler). Dog spiller de offentlige læringsportaler, videnscentre og centre for undervisningsmidler også en vigtig rolle i vidensspredningen. Fælles er, at remedieringen af forskningsviden sjældent sker i dialog og samarbejde med vidensproducenterne. Det skyldes ifølge katalysatorerne, at det generelt er svært at engagere forskerne i remedieringsopgaven.

Samproduktion af ny viden og udveksling af viden og medarbejdere på tværs af forsknings-, uddannelses- og praksismiljøer sker kun i meget begrænset omfang. Det er en særlig udfordring, at praksisnær forskningsviden sjældent spredes på tværs af organisatoriske skel på professionshøjskolerne. Det betyder en reel afkobling mellem professionshøjskolernes forsknings- og udviklingsmiljøer og uddannelserne til lærer og pædagog.

AFGRÆNSNING OG DEFINITIONER AF CENTRALE BEGREBER

FORSKNINGSVIDEN omfatter grundforskning, anvendt forskning og udvikling. Disse aktiviteter støtter hinanden og interagerer, og kan således ikke altid klart adskilles.

UDDANNELSESFORSKNING defineres som videnskabeligt frembragt viden om almen- og fagdidaktik, læring og uddannelse med relevans grundskoleområdet.

VIDENSPREDNING er en proces der er kendetegnet ved en række vidensudvekslende relationer mellem producenter, katalysatorer og brugere af viden.

REMEDIERING handler om den proces, hvor forskningsviden bearbejdes og formidles i en ny form, fx fra et skriftligt til et mundtligt vidensprodukt. Remediering vil ofte indebære, at forskningsviden "oversættes" eller relateres til praksis.

ANBEFALING 1

STYRK VIDENSKULTUREN I FOLKESKOLEN

Videnskulturen i folkeskolen bør udvikles. Det indebærer, at kommunale forvaltninger, skoleledere og pædagogisk personale i højere grad opsøger og anvender forskningsviden

Der er de seneste år sket en markant ændring i skolernes brug af forskningsviden. Folkeskolereformen, der lægger vægt på at fremme en praksisnær forskning og vidensformidling til skolerne, har været en vigtig drivkraft i denne forandring. Reformen har styrket kommunernes strategiske fokus på, at forskningsviden udgør en vigtig kilde til udvikling af folkeskolen, hvor målet er, at alle elever uanset social baggrund trives og bliver så dygtige, de kan.

Det er imidlertid fortsat en vanskelig opgave for danske folkeskoler at omsætte forskning til praksis. For at støtte skolerne i dette arbejde er det væsentligt at have indblik i, hvilken viden pædagogiske personale og skoleledere efterspørger, hvordan de tilegner sig ny viden, og hvad der skal til for, at de lykkes med at omsætte viden til en undervisning af høj kvalitet.

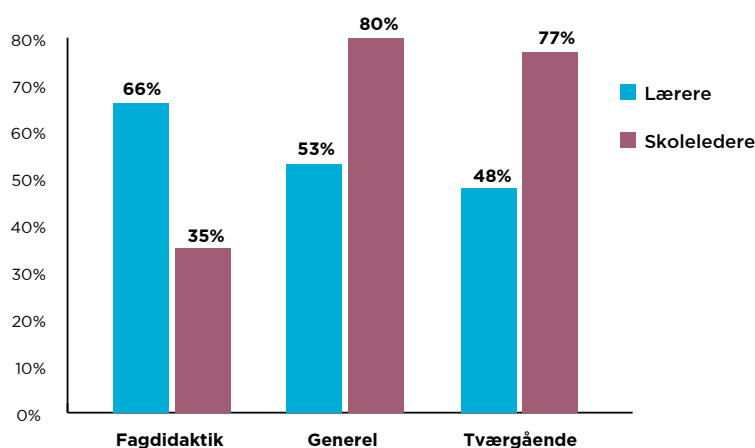
ANALYSENS RESULTATER

Viden skal understøtte kerneopgaverne

Lærere og skoleledere er ansvarlige for forskellige opgaver. Denne forskellighed afspejler sig i skolens organisering samt den viden, de søger og de kilder, de orienterer sig mod. Der er samtidig en række fællestræk i lærernes og skoleledernes oplevelse af, hvornår de lykkes med at omsætte forskningsviden i deres praksis.

Lærernes kerneopgave er undervisning i fagene, og det er den fagdidaktiske viden, som lærerne oftest søger. Det gør de typisk for at få ny inspiration til planlægning og gennemførelse af undervisningen. Det er også den fagdidaktiske viden, som flest lærere har størst succes med at omsætte i undervisningen.

ANDEL AF LÆRERE OG SKOLELEDERE, DER OFTE ELLER MEGET OFTE SØGER NY VIDEN, FORDEL PÅ VIDENSOMRÅDER

N for lærere = 1190,
N for skoleledere = 493.

Note: Mellem 0-1 procent af de adspurgte lærere og skoleledere har svaret aldrig eller ved ikke, hvorfor denne svarmulighed ikke er medtaget i figuren.

Der er på tværs af fagene ikke store variationer i lærernes anvendelse af viden. Der er dog en tendens til, at de lærere, der underviser i større fag som dansk og matematik, hyppigere anvender forskningsviden end lærere, der underviser i mindre fag som for eksempel engelsk og idræt. Dette kan skyldes flere forhold. De større fag er både kendetegnet ved større faglige miljøer, en mere omfattende vidensproduktion samt at skolerne i disse fag prioriterer at have faglige vejledere og ressourcepersoner.

Skoleledernes primære opgave er at lede og udvikle skolen, så den lever op til politiske mål og gældende lovgivning. Dette afspejler sig i skoleledernes søgning og brug af viden, hvor flertallet af skoleledere orienterer sig mod generel viden om læring og tværgående temaer,

som for eksempel inklusion. Med til billedet af skoleledernes anvendelse af viden hører, at skoleledelserne på mange skoler uddelegerer en række opgaver i relation til videnssøgning og omsætning til **skolernes vejledere og faglige ressourcepersoner**, der generelt er de mest aktive og succesfulde blandt skolens personale, når det gælder anvendelsen af viden.

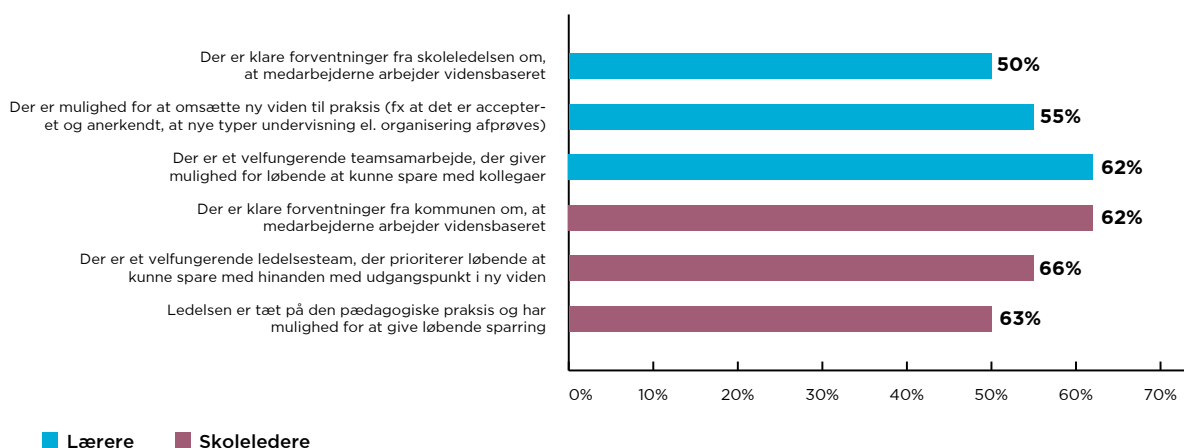
Mens der er tydelige forskelle, når det gælder, hvilken viden henholdsvis lærere og skoleledere modtager og søger, er der en række ligheder, når det gælder vurdering af, hvad der understøtter omsætning af viden i den pædagogiske praksis. Både skoleledelser og lærere peger på, at et velfungerende teamsamarbejde, hvor der er mulighed for at sparre med hhv. andre lærere og ledelseskolleger, er afgørende for deres mulighed for

at omsætte ny viden i deres praksis. Klare forventninger fra nærmeste leder om, at der arbejdes vidensbaseret, vurderes også af både skoleledelser og lærere at medvirke til at ny viden omsættes i den pædagogiske praksis.

En stærk mundtlig kultur

De nære professionelle netværk, hvor kolleger udveksler viden med kolleger, skolens vejledere eller nærmeste ledere, har ikke alene stor betydning for, i hvilken grad det pædagogiske personale og skoleledere lykkes med at omsætte nye viden til praksis. De udgør også en central kilde til ny viden. Særligt lærerne foretrækker de nære professionelle netværk, hvor viden formidles mundtligt. Kollegerne på egen skole er således den primære videnskilde for det pædagogiske personale. Som supplement hertil orienterer lærerne sig mod en ræk-

DE TRE HYPPIGST NÆVNTE BEGRUNDELSER FOR, AT LÆRERE OG SKOLELEDERE VUDERER, AT DE LYKKES MED AT OMSÆTTE VIDEN I DERES PRAKSIS

ke skriftlige kilder, hvorunder de digitale læringsplatforme - fx. Emu.dk og Folkeskolen.dk - forlag samt centre for undervisningsmidler er vigtige kanaler til viden.

Skoleledelserne har også en stærk præference for at anvende de nære professionelle netværk, men disse er ikke i samme omfang afgrænset til egen skole. Samtidig orienterer skoleledelserne sig mod en mangfoldighed af eksterne kilder. Det er karakteristisk for skoleledelserne, at de har et stærkt myndighedsfokus, og derfor orienterer de sig mod Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling og de kommunale forvaltninger.

Kommunale ledere påvirker videnskulturen

At ændre skolernes pædagogiske praksis i en mere forskningsbaseret retning er en krævende opgave. Kommunale ledere peger på, at tydelig ledelse i både den kommunale forvaltning og på skolerne samt prioritering af et kommunalt skolevæsen, der har kapacitet til at arbejde med forskningsviden, er de to væsentligste drivkræfter for at udvikle en stærk kommunal videnskultur.

Strategisk ledelsesfokus og konkrete satsninger går således hånd i hånd i kommunerne. Det er vigtigt, at der i kommunen er et tydeligt link mellem de kommunale målsætninger for, på hvilken måde forskningsviden indgår i eksempelvis arbejde med folkeskolereformen og konkrete ressourcemæssige prioriteringer.

De kommunale ledere lægger vægt på at udvikle videnskulturen gennem konkrete satsninger. Det kan ske på følgende vis:

- **Kompetenceudvikling:**

De kommunale forvaltninger, investerer i strategisk kompetenceudvikling af skoleledelser, vejledere og pædagogiske personale. Kompetenceudvikling vurderes til at være et nødvendigt og effektivt middel til at styrke anvendelsen af viden i skolernes pædagogiske praksis.

- **Justering af organiseringen i det samlede kommunale skolevæsen og på den enkelte skole:** Formålet hermed er at opbygge specialiserede funktioner i både forvaltning og på skoler, der besidder relevante kompetencer og kan yde forskningsbaseret støtte og vejledning om fx. udvikling af undervisningen i fagene, læringsmålstyret undervisning eller inklusion.

- **Udvikling af professionelle netværk på og uden for skolen:** I de skoleeksterne netværk kan samarbejdet både handle om at udvikle og udveksle ny viden samt udvikle metoder og principper for arbejdet. Skoleleder- og vejledernetværk er effektive fora til vidensdeling og erfaringsudveksling på tværs af skoler. I de interne netværk vil fokus ofte være mere afgrænset og rette sig mod identifikation af relevante vidensprodukter samt hvordan disse konkret kan omsættes i undervisningen.

Det er en væsentlig pointe, at både skoleledere og lærere i deres praksis orienterer sig mod de forventninger nærmeste leder har, når det gælder anvendelsen af forskningsviden. Således vil chancerne for at udvikle en pædagogisk praksis, der tager afsæt i relevant forskningsviden, være større i kommuner og på skoler, hvor forvaltnings- og skoleledelse er bærere af en stærk videnskultur.

EKSEMPEL PÅ EN KOMMUNE, DER ARBEJDER SYSTEMATISK MED AT STYRKE VIDENSKULTUREN

I Esbjerg Kommune er ambitionen, at undervisningen på kommunens skoler tager afsæt i viden om, hvad der virker. Det forudsætter en dedikeret ledelse, der både kan formidle visionen og sikre, at organisationen udvikler sig på en måde, så der lokalt er kapacitet til at løfte opgaven.

Målet i Esbjerg Kommune er, at alle børn lærer mere. Et af midlerne er, at skolerne skal arbejde forskningsbaseret. "Vi forpligter os på, at vi skal udnytte viden i skolernes praksis. De metoder, vi anvender, skulle gerne basere sig på forskning om, hvad der virker. Vi taler i Esbjerg Kommune om metodeansvar fremfor metodefrihed. Det er et stort kulturskifte" siger Børne- og Kulturdirektør i Esbjerg Kommune, Jørn Henriksen.

Jørn Henriksen vurderer, at den politiske-administrative ledelse har et stort ansvar, når det handler om at italesætte visionen. Både udvalgsformand og forvaltningschef prioriterer at være synlige og have en direkte dialog med skolernes ledere og pædagogiske personale om, hvorfor det er vigtigt at styrke forskningsbaseringen. Lige så vigtigt er det at sikre, at skolevæsenet udvikler sig på en måde, så der er kapacitet til at løfte opgaven. Det er et løbende arbejde, hvor følgende satsninger har været centrale:

- Strategisk kompetenceudvikling af alle medarbejdere, men med særligt fokus på vejledere, der skal virke som ambassadører for formidling og omsætning af viden om, hvad der virker
- Måltrettet uddannelse af lederne med fokus på strategisk ledelse og læringsledelse
- Ansættelse af nye faglige profiler, fx. akademiske medarbejdere, der har viden om uddannelsesforskning og implementering
- Ændret skolestruktur. 25 skoler er samlet til 7 skoler. Hver skole bidrager med skoleledere, der indgår i skolevæsenets strategiske ledelsesteam og dermed sikrer dialog mellem den kommunale ledelse og skoler om centrale praksisudfordringer, fx i relation til at implementere forskningsviden i skolernes praksis
- Samling af de faglige støtte- og udviklingsfunktioner. Den nye enhed er sat i verden for at understøtte praksisudviklingen i dagtilbud og på skolerne.
- Partnerskab med UC Syd om viden, der virker. Kommunen forpligter sig i samarbejdet til at anvende viden om, hvad der virker, og at informere UC Syd om deres erfaringer med omsætning og implementering af ny viden.

**FORUMMETS
OVERVEJELSER
OG ANBEFALINGER**

Forummet finder, at videnskulturen i folkeskolen bør udvikles. Det indebærer, at kommunale forvaltninger, skoleledere og pædagogisk personale i højere grad opsøger og anvender forskningsviden.

Kommunale ledere har et ansvar for at sikre, dels at der i det kommunale skolevæsen er et langsigtet strategisk fokus, der skaber en ramme for den allerede eksisterende målsætning for udvikling af en forskningsinformeret pædagogisk praksis, dels at denne udmøntes i praksis.

Det er desuden forummets vurdering, at den kommunale forvaltning og skoleledelse bør tage ansvar for at understøtte, at strategien virkeliggøres. Dette kan ske ved, at forvaltning og skoleledelse prioriterer at styrke det pædagogiske personales kompetencer og udvikle de organisatoriske rammer, så det fremmer den forskningsbaseret praksis.

FORUMMET ANBEFALER, AT:

- Kommunens forvaltninger og politiske ledelse, skolernes faglige vejledere/ressourcepersoner og skolelederne bør sikre, at skolerne og kommunerne følger en strategi for forskningsinformeret pædagogisk praksis.
- Kommunernes forvaltninger og skolelederne bør understøtte, at det pædagogiske personale i deres løbende faglige udvikling i højere grad opsøger ny forsknings- og udviklingsbaseret viden. Det kan blandt andet være i form af kompetenceudvikling, teamsamarbejde, skolens interne arbejde samt i eksternt samarbejde med dagtilbud og ungdomsuddannelser, videninstitutioner mv., herunder eksempelvis kommunale udviklingsprojekter.

ANBEFALING 2

INTENSIVER SAMARBEJDET PÅ TVÆRS

Interaktionen mellem professionshøjskoler, universiteter, øvrige vidensinstitutioner, skoler og kommunale forvaltninger bør styrkes. Der er behov for bedre synergi og flere samarbejder mellem de forskellige sektorer

Intensivt samarbejde på tværs af forskning og praksis er en forudsætning for at skabe det rigtige match mellem produktionen af ny uddannelsesforskning og den viden, som skolens aktører behøver for at udvikle en vidensbaseret folkeskole af høj kvalitet. Det kan eksempelvis ske igennem integreret videnssamarbejde (fx aktionsforskning, medarbejderudveksling og muligheden for tværgående karriereforløb) mellem forskningsmiljøer, kommuner og skoler, så ny viden samproduceres i tæt dialog med praksis. Herved relateres vidensproduktionen direkte til skolens virkelighed, og det kan fremme forskningens praktiske anvendelighed. Dette kræver, at såvel forskningsmiljøerne som skolernes aktører oparbejder en åben videnskultur med plads til gensidig vidensudveksling, dialog og samarbejde. Det er ikke gængs praksis i dag, hvor integreret videnssamarbejde mellem forskere og praktikere ofte har en sporadisk og ad hoc-præget karakter. Der er således behov for at udvikle flere forpligtende samarbejder på tværs af vidensnetværkets forskellige fagligheder.

ANALYSENS RESULTATER

Vanskeligt at skabe samarbejde på tværs af sektorer

At skabe forpligtende og bæredygtige samarbejder på tværs af forskellige vidensmiljøer udgør en generel udfordring på grundskoleområdet – både indbyrdes mellem vidensproducenterne og mellem vidensproducenterne og skolens aktører.

Omkring halvdelen af forsknings- og uddannelsesinstitutioner indgår i integreret videnssamarbejde med praksis, mens også en stor del af kommunerne sparrer og samarbejder med professionshøjskoler og/eller universitetet om særligt kompetenceudviklingen i skolerne. I begge tilfælde foregår samarbejdet dog kun på ad hoc-basis, hvorfor det eksisterende videnssamarbejde ikke bliver en varig eller effektiv kanal til spredningen af forskningsviden til praksis.

Imidlertid tyder det på, at der er et stort potentiale for mere samarbejde på tværs af forskningsmiljøer, kommuner og praktikere. En væsentlig drivkraft for at styrke samarbejdet er at knytte specifikke krav til fordelingen af forskningsmidler, der tvinger aktørerne til at indgå i et samarbejde for at opnå bevilling. Samarbejdet skal kunne omfatte universiteter, professionshøjskoler, sektorforskning, kommuner og skoler. Det skyldes, at formaliseret videnssamarbejde kan fremme etableringen af en fast rollefordeling og gensidige forpligtelser mellem aktørerne. I den forbindelse peger kommunerne eksempelvis på, at A.P. Møller Fondens ekstraordinære bevilling til kompetenceløft af folkeskolens pædagogiske personale har fungeret som en løftestang til et mere integreret videnssamarbejde.

EKSEMPEL PÅ BEST PRACTICE: PROJEKT QUEST

QUEST et fireårigt projekt (2011-2015), der skal sikre en bæredygtig og forskningsinformeret udvikling af science-undervisningen i de danske grundskoler. Det overordnede mål med QUEST-projektet har været at fremme læringen hos elever i grundskolens naturvidenskabelige fag. For at nå dette mål har der i projektet været fokus på at udvikle, implementere, evaluere og udbrede en forsknings- og praksisinspireret model for efteruddannelse, som sætter grundskoler i stand til at opretholde en løbende, professionel forbedring af deres science-undervisning.

QUEST står for Qualifying In-Service Education of Science Teachers. Projektet er et samarbejde mellem Center for Scienceuddannelse på Aarhus Universitet, professionshøjskolen VIA University College og fem midtjyske kommuner. 40 skoler og 450 lærere fra Holstebro, Horsens, Randers, Silkeborg og Aarhus har deltaget i projektet.

De foreløbige resultater fra projektet viser, at det integrerede videnssamarbejde mellem Aarhus Universitet, professionshøjskolen VIA og de deltagende kommuner har haft en positiv betydning for vidensdelingen. I de to første år af QUEST-projektet er der således sket en positiv udvikling i lærernes holdning til at vidensdele med andre lærere som bidrag til den fælles professionelle udvikling. I den samme periode voksede lærernes positive forventninger til det at få input og inspiration fra eksterne eksperter også.

Læs mere om projektet her: questprojekt.dk

Kommunerne har generelt store forventninger til gevinsterne ved øget samarbejde med forsknings- og udviklingsmiljøerne. Det er vurderingen, at integreret videnssamarbejde er en effektiv metode til at omsætte ny viden i praksis, fordi implementering af nye tiltag, erfaringsudveksling og sparring ofte er indtænkt i projekterne fra start, fx igennem aktionslæringsforløb. Samtidig forventes det, at inddragelsen af praktikerne i vidensudviklingen kan medføre, at ny viden bliver mere relevant, anvendelig og meningsfuld for skolerne pædagogiske praksis.

FORUMMETS OVERVEJELSER OG ANBEFALINGER

Behov for et tættere samspil mellem forskning og praksis

Forummet vurderer, at et tættere samspil og øget dialog mellem forsknings- og udviklingsmiljøer, kommuner og skoler har et stort potentiale til at styrke udvekslingen af viden mellem sektorer. Samtidig er øget samarbejde en vigtig drivkraft for en vidensbaseret skoleudvikling, der på længere sigt kan bidrage til et løft af elevernes trivsel og faglighed. Det er afgørende, at vidensinstitutioner og skolens aktører i fællesskab intensiverer samarbejdet om vidensproduktion og vidensdeling.

FORUMMET ANBEFALER, AT:

- Vidensproducenterne bør øge antallet af forsknings- og udviklingsprojekter på tværs og intensivere samarbejdet med aktører fra praksis om vidensproduktion.
- De enkelte vidensinstitutioner samt kommuner og skoler bør etablere en organisering, der understøtter muligheder for forsknings- og udviklingsarbejde og samarbejde på tværs.
- Udvekslingen af viden mellem sektorer bør styrkes, fx gennem muligheder for tværgående ansættelsesforhold og udvikling af karriereveje.

ANBEFALING 3

SKAB BEDRE RAMMER FOR PRAKSISNÆR FORSKNING

Forskning bør være rettet mod udfordringer og problemstillinger på grundskoleområdet og i lærer- og pædagogprofessionen på kort og langt sigt

Kommuner og skoler oplever som regel ikke, at danske vidensprodukter er relevante eller anvendelige. Manglende samspil og videndeling mellem forskere og praktikere på skoleområdet udmønter sig i manglende kendskab til, hvad det kræver at gøre forskning relevant for og anvendelig i skolernes pædagogiske praksis. Det begrænsede kendskab til praktikernes vidensbehov mindsker mulighederne for en målrettet vidensproduktion, så ny forskning kan bruges til at afhjælpe konkrete udfordringer i folkeskolen.

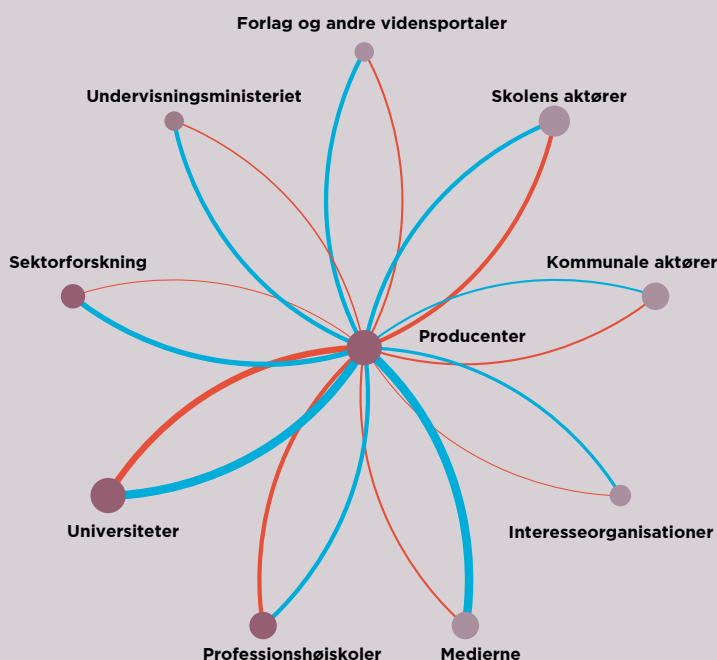

ANALYSENS RESULTATER

Vidensspredning i lukkede cirkler

At kommuner og skoler har svært ved at finde relevant og anvendelig forskningsviden kan hænge sammen med, at danske uddannelsesforskere kun i begrænset omfang deler viden med kommunale konsulenter, skoleledere og det pædagogiske personale. Generelt deler vidensproducenterne i langt højere grad deres viden med andre vidensproducenter i deres nære professionelle netværk, ligesom at producenterne også kun sjældent modtager

VIDENSPRODUCENTERNES VIDENDELING

Figuren illustrerer vidensproducenternes vidensrelationer. De blå linjer i figuren viser de aktører, som producenterne deler viden med, mens de røde linjer viser de aktører, som vidensproducenterne modtager viden fra. Tykkelsen på linjerne viser, hvor ofte vidensproducenterne gennemsnitligt deler viden med eller modtager viden fra øvrige aktører i folkeskolens vidensnetværk. Figuren viser, at vidensproducenterne gennemsnitligt deler viden med skolens aktører mindre end et par gange om året. Til sammenligning deler producenterne viden med andre vidensproducenter på universiteterne mere end et par gange om året.

Kilde: Netværksanalyse baseret på spørgeskemaundersøgelse blandt 348 vidensproducenter, 2015

feedback og input fra skoler og kommuner. Vidensspredningen foregår således primært i lukkede cirkler fra forsker til forsker og fra praktiker til praktiker.

Input og feedback fra praksis finder typisk kun sted i de tilfælde, hvor praksis indgår direkte i vidensproduktionen, fx via aktionsforskning. En systematisk inddragelse af praksis, fx i form af følgegrupper, faglige fora eller partnerskaber, findes stort set ikke. Det er væsentligt at fremhæve, at der er undtagelser

fra dette generelle mønster. Eksempelvis har en vidensproducent som Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) hyppige og direkte kontakter til både kommuner og skoler, der foregår systematisk og sikrer vidensudveksling både i relation til de konkrete projekter samt principielle udfordringer på grundskoleområdet. Det overordnede mønster er imidlertid, at den direkte vidensudveksling er begrænset, usystematisk og knytter an til ad-hoc projekter.

FORUMMET'S OVERVEJELSER OG ANBEFALINGER

Øget dialog som genvej til mere relevant og anvendelig forskning

Forummet finder, at øget dialog og samarbejde mellem vidensproducenter og skolens aktører er afgørende for at fremme en vidensproduktion, der tager udgangspunkt i praktikernes vidensbehov og relevante problemstillinger i skolernes pædagogiske praksis. Et øget samspil mellem forskning og praksis bør have fokus på at skabe relevante feedback-mekanismer, der målretter vidensproduktionen. På den måde kan forskningsviden gøres mere relevant og anvendelig i praksis.

FORUMMET ANBEFALER, AT:

- **Omfanget af dialog mellem vidensproducenter og brugere samt aftagere bør øges.**
- **Vidensproducenterne bør udarbejde strategier for at fremme en forskningsproduktion, der tager udgangspunkt i relevante problemstillinger, som identificeres i dialog med brugere og aftagere.**
- **Ministeriet for Uddannelse og Forskning bør etablere et forskningsprogram, som strategisk styrker forskningen på relevante områder og fremmer samarbejde mellem uddannelses- og forskningsinstitutionerne samt aftagerne.**

Derfor er det afgørende, at både muligheder og rammer for at indgå i partnerskaber om vidensudvikling og tværfagligt samarbejde forbedres. I den forbindelse skal dialogen forankres i strategier, der forpligter vidensproducenter til at fremme praksisnær uddannelsesforskning, som tager afsæt i de udfordringer og problemstillinger, som brugere og aftagere peger på. Endelig anbefaler forummet, at der etableres et forskningsprogram, der sigter mod at styrke den praksisnære forskning og fremme samarbejdet mellem uddannelses- og forskningsinstitutioner og skolens praktikere.

ANBEFALING 4

MÅLRET KOMMUNIKATIONEN
TIL PRAKSIS

Det er en central opgave at remediere viden. Opgaven bør anerkendes og prioriteres. Viden bør remedieres, så den målrettes de relevante institutioner, skoler og kommunale forvaltninger.

For at gøre forskningsviden relevant og anvendelig for kommuner og skoler, skal ny viden formidles på den rigtige måde og via de rette kanaler. Det kræver en professionel bearbejdning af forskningen, hvor ny viden **"oversættes" til praksis** og kobles med konkrete handlingsanvisninger.

Samtidig er det væsentligt, at viden gøres tilgængelig på de vidensportaler og platforme, hvor skoleledere og pædagogisk personale oftest søger ny viden. Dette er ikke tilfældet i dag. Vidensproducenterne har således tendens til at formidle ny forskning igennem kanaler, der ikke anvendes af skolens aktører. Formidlingen er sjældent målrettet praktikernes behov for operativ viden, der kan anvendes direkte i skolens praksis.

Der er derfor potentiale til at styrke udvekslingen af viden mellem forskere og praktikere med henblik på at målrette kommunikationen til praksis. Praktikernes input er essentielt i denne proces.

ANALYSENS
RESULTATERVanskeligt at remediere viden
til praksis

Praksisrettet formidling er en kompleks opgave, der kræver et betydeligt indblik i praktikernes vidensbehov og videnskultur. Forvaltninger, skoleledere og pædagogisk personale efterspørger viden, der giver svar på, hvordan forskningsviden konkret kan omsættes til undervisning af høj kvalitet. Det er ikke nok, at forskning kan fortælle, hvad der virker. Der er også behov for, at forskningen peger på, hvordan skoleledere og lærere får nye indsatser og metoder til at virke i praksis.

Generelt er der et stort behov for, at forskningsviden bearbejdes og relateres tydeligere til virkeligheden i kommuner og skoler. Denne opgave varetages imidlertid sjældent af vidensproducenterne, og når den gør, lykkes det kun i begrænset omfang. Forskernes orientering mod skriftlig forskningsformidling er en af barriererne for, at ny uddannelsesforskning spredes til skolens praksis. Det skyldes, at folkeskolens videnskultur er præget af en stærk mundtlig kultur, hvor ny viden typisk høres, før det læses. Skoleledere og pædagogisk personale bliver således ofte opmærksom på ny viden igennem konferencer, kompetenceudvikling, gå-hjem-møder, på pædagogiske temadage eller fra nære kollegaer, og først herefter dykker de ned i skriftlige vidensprodukter.

HVILKE AKTØRER LYKKES MED AT SPREDE NY VIDEN?

En række aktører i folkeskolens vidensnetværk er særligt succesfulde med at understøtte vidensspredning, praksisrettet formidling af uddannelsesforskning og omsætning af ny viden i den pædagogiske praksis. Viden fra forskningsmiljøerne ”flyder” igennem disse aktører til skolernes praksis, og aktørerne fungerer dermed som videnskatalysatorer. Katalysatorerne spiller en stor rolle for vidensspredningen og omfatter bl.a.:

- Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling i form af bl.a. EMU Danmarks Læringsportal og Ressourcecenter for Folkeskole
- Fagprofessionelle netværk som Skolelederforeningen og Folkeskolen.dk
- Forlag og praksisrettede videnscentre, herunder særligt Dafolo og Centre for Undervisningsmidler
- Kommunale aktører og skolens faglige ressourcepersoner

Disse aktører er kendetegnet ved, at de har etableret **formaliserede procedurer** for inddragelse af praksis i produktionen og formidlingen af viden. Aktørerne arbejder således tæt sammen med skoleledere og lærere for at skabe relevante og anvendelige vidensprodukter, der tager udgangspunkt i de udfordringer, som skolens aktører står med til dagligt. Hermed varetager katalysatorerne i dialog med skoleledere og lærere også en betydelig **remedieringsopgave**, hvor forskningsviden omformes og bliver mere praksisorienteret.

Et andet kendetegn ved de centrale katalysatorer er, at de understøtter **omsætningen af viden** i den pædagogiske praksis. De støtter således implementeringen af nye undervisningsmetoder og tiltag fx igennem vejledninger, undervisningsmateriale, kompetenceudvikling i praksis og aktionslæringsforløb. Endelig benytter nøglekatalysatorerne sig af mange og **brede formidlingskanaler** for at sprede ny viden. Dette sker fx igennem nyhedsbreve, hjemmesider og sociale medier. Skriftligt formidles viden i overskuelige og kortfattede publikationer. Samtidig suppleres dette ofte med mundtlig formidling på fx konferencer, pædagogiske temadage og gå-hjem-møder.

EKSEMPEL PÅ BEST PRACTICE: Bogserien "Det ved vi om..."

I bogserien "Det ved vi om..." arbejder Dafolo systematisk med formidlet forskning. Serien præsenterer viden om aktuelle temaer i skolen med det formål at gøre forskningsbaseret viden lettere tilgængelige for de aktører i praksis, der i sidste ende skal omsætte ny viden til forbedringer i undervisningens kvalitet.

Dafolo understøtter således forskere i selv at formidle deres resultater med en "news you can use"-vinkel, der handler om, hvad den enkelte lærer kan bruge forskningen til i sin undervisning og hvordan. Det sker i samarbejde mellem forskere og redaktører med ekspertise i praksisrettet formidling, så hovedpointerne præsenteres overskueligt, kortfattet og målrettet den enkelte målgruppes kontekst og vidensbehov.

En af fordelene ved, at vidensproducenter selv bidrager aktivt til en praksisrettet formidling, er, at risikoen for **evidenstab** i remedieringsprocessen mindskes. Når forskningsviden bearbejdes af vidensproducenterne selv, kan det bedre sikres, at kernen i forskningen formidles korrekt og præcist, end når viden bearbejdes af aktører, der ikke besidder tilstrækkelig indblik i forskningens virkningsfulde mekanismer.

Bag udgivelserne i serien er desuden en ekstern videnskabelig redaktion og et fagfællekorps. Disse sikrer et højt fagligt niveau, relevans og læsevenlighed i forhold til målgruppen.

Læs mere her: "Det ved vi om"-serien

Formaliserede procedurer sikrer inddragelse af brugere

Når vidensproducenter formidler til praksis, sker det imidlertid ofte i form af antologier eller populæartikler, der udgives igennem vidensinstitutionernes egne formidlingskanaler fx digitale nyhedsbreve eller egne forlag. For mange praktikere kan det imidlertid være en jungle af viden, der er svær at navigere i. Skoleledere og lærere opsøger sjældent viden direkte hos forskninginstitutionerne, da de ikke oplever, at denne viden er let at omsætte i praksis.

Når lærere og skoleledere søger ny viden sker det i stedet via formidlingskanaler og ved katalysatorer, der henvender sig direkte til skolens aktører. Særligt kanaler som Centre for Undervisningsmidler, EMU-en og i høj grad også private aktører (fx Dafolo, Skoleledereforeningen og Folkeskolen.dk) bruges ofte af praktikerne, når de oplever et behov for ny viden. Fælles for disse er, at de arbejder målrettet med at **bearbejde og rammesætte** forskningsviden, så den bliver relevant og retningsangivende for de lærere, pædagoger og ledere, der skal anvende og omsætte konkrete vidensprodukter. Det indebærer, dels at ny viden formidles i overskuelige og kortfattede publikationer målrettet skolens aktører, dels at viden sættes i spil i forhold til praktiske situatio-

ner, der er genkendelige for skoleledere og lærere. Det kan eksempelvis ske igennem udvikling af konkrete undervisningsmaterialer. Endelig følges skriftlige produkter typisk også op med mundtlige formidlingsaktiviteter, fx på konferencer.

Som det fremgår af boksen ovenfor, er et væsentligt opmærksomhedspunkt i denne proces er, at succesfuld remediering og bearbejdning af forskningsviden er kendetegnet ved, at der er **formaliserede procedurer** for inddragelsen af brugerne, der sikrer information om praktikernes vidensbehov og en løbende dialog om, hvorvidt de bearbejdede produkter er anvendelige.

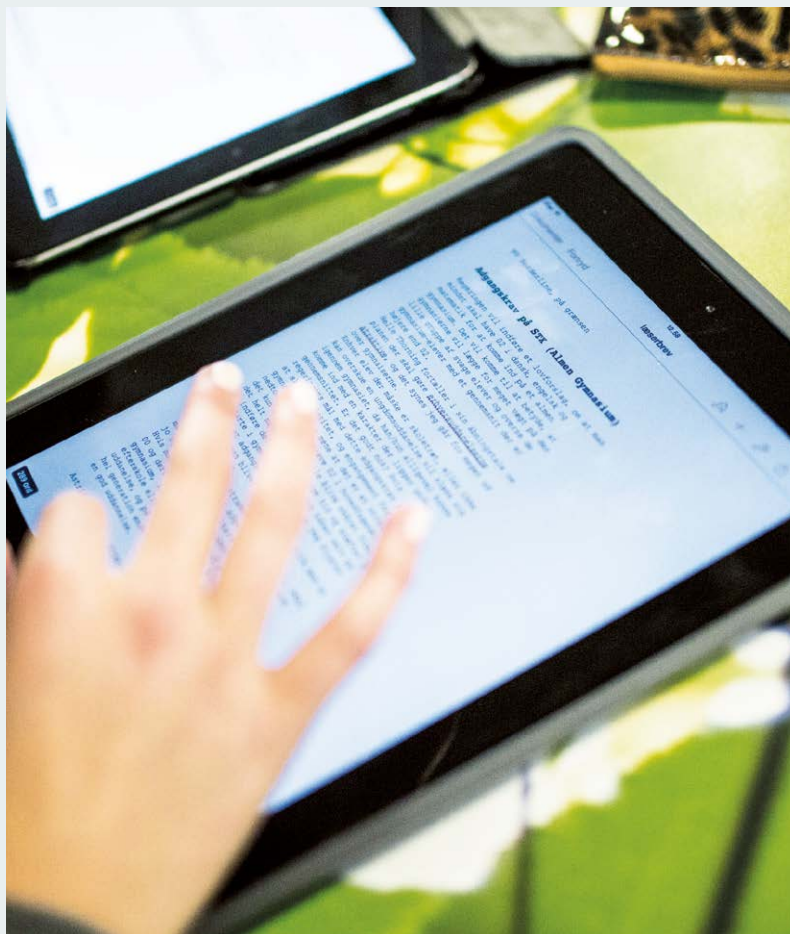

FORUMMETS OVERVEJELSER OG ANBEFALINGER

Måltrettet kommunikation er nøglen til vidensspredning

Bearbejdning er en forudsætning for, at forskningsviden overføres succesfuldt fra forskningsmiljøerne til skolernes praksis, hvor den efterfølgende kan bringes i anvendelse af pædagogisk personale og skoleledere. Det er forummets opfattelse, at det er afgørende, at vidensinstitutioner og forskere opprioriterer remedieringsopgaven og bidrager til at besvare spørgsmålet om, hvordan forskning kan bruges i praksis. Forummet anbefaler på den baggrund, at uddannelses- og forskningsinstitutionerne i deres formidlingsstrategi giver handlingsorienterede svar på, hvordan de konkret vil understøtte og bidrage til remediering af forskningsviden.

Det er imidlertid en svær kunst at remediere forskningsviden og at løfte denne opgave kræver indblik i praktikernes vidensbehov såvel som stærke praksisorienterede formidlingskompetencer. Et tæt samarbejde med de katalysatorer, der er dygtige til at formidle praksisrettet og har tætte forbindelser til praksis, kan være en mulig vej at gå for i højere grad at få forskningsviden spredt til og omsat i praksis.

FORUMMET ANBEFALER, AT:

- Vidensproducenterne bør i større udstrækning understøtte remedieringsopgaven. Remediering bør være en del af uddannelses- og forskningsinstitutionernes formidlingsstrategi.
- Vidensproducenterne bør være i løbende dialog med praksis/brugerne om remediering og anvendelse af forskningsviden.
- Der er behov for at forbedre kanalerne til formidling af forskning, herunder at styrke forskningsformidlingen via eksisterende kanaler som f.eks. Centre for Undervisningsmidler, EMUen, de pædagogiske læringscentre og private aktører.
- Det foreslås, at ministerierne og vidensproducenterne i samarbejde og i dialog med aktørerne i praksis bidrager til, at EMUen samt øvrige videnskanaler styrkes, så forskning formidles målrettet til forvaltninger, skoleledere, pædagogisk personale mv.

OM FORUMMET

Forum for Koordination af Uddannelsesforskning skal sikre bedre effekt og koordinering af udviklings- og forskningsaktiviteter i relation til uddannelsesområdet, herunder folkeskolen.

Forum for Koordination af Uddannelsesforskning skal med sit virke understøtte den bevægelse mod evidensbaseret og praksisnær uddannelsesforskning, som allerede er i gang i form af konkrete partnerskaber, faggrupper, projekter og netværk mellem universiteter, professionshøjskoler, folkeskoler og den øvrige uddannelsesverden.

En af de konkrete opgaver for forummet er at kortlægge den nuværende forsknings- og udviklingsaktiviteter på folkeskoleområdet samt at styrke koordineringen mellem forsknings- og udviklingsmiljøerne og omsætningen af forskningsviden i den pædagogiske praksis.

Forum for Koordination af Uddannelsesforskning består af personer med et indgående fagligt kendskab til uddannelsesområdet. Der deltager blandt andet repræsentanter fra universiteter og professionshøjskoler, øvrige vidensinstitutioner og faglige organisationer. Forummet er forankret i Uddannelses- og Forskningsministeriet i tæt samarbejde Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling og de relevante aktører området.

Forum for
**KOORDINATION
AF UDDANNELSES-
FORSKNING**

Forummets medlemmer

Professor Jens Rasmussen
Institut for Uddannelse og Pædagogik,
Aarhus Universitet

Instituttleder Anne Jensen
Syddansk Universitet

Professor Birgitte Holm Sørensen
Aalborg Universitet

Linda Lundgaard Andersen
Roskilde Universitet

Prodekan Jens Erik Mogensen
Københavns Universitet

Forskningschef Lise Tingleff Nielsen
Professionshøjskolen UCC

**Forsknings- og udviklingschef
Andreas Rasch-Christensen**
VIA University College

Afdelingsleder Mette Deding
SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Vicedirektør Katja Munch Thorsen
Danmarks Evalueringsinstitut

Programleder Jill Mehlbye
KORA – Det Nationale Institut for Kommuner og
Regioners Analyse og Forskning

Forretningsudvalgsmedlem Bjørn Hansen
Danmarks Lærerforening

Forretningsudvalgsmedlem Lars Søgaard Jensen
BUPL

Formand Claus Hjortdal
Skolelederforeningen

Chefkonsulent Henrik Casper
KL

Næstformand Hanne Dollerup
Børne- og kulturchefforeningen

Afdelingschef Arne Eggert
Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling

Chefkonsulent Inge Mærkedahl (formand)
Uddannelses- og Forskningsministeriet